

Το σύνδρομο προσκόλλησης στις πολιτικές δυναστείες

Οι πρώτες δημοσκοπήσεις αμέσως μετά το αρνητικό εκλογικό ρεκόρ της 16ης Σεπτεμβρίου 2007 έδειχναν ότι η μάχη για την ηγεσία θα ήταν ένας περίπατος για τον Βαγγέλη Βενιζέλο. Ακόμα και οι πιο αισιόδοξοι στο περιβάλλον του Γιώργου Παπανδρέου δεν μπορούσαν να φανταστούν την μεγάλη ανατροπή, που συνετελέσθη σε μερικές μόνο ημέρες. Από αναμφισβήτητο φαβορί, ο Βαγγέλης Βενιζέλος πέρασε δεύτερος στις προτιμήσεις των ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ. Ο Γιώργος Παπανδρέου εμφανιζόταν να έχει ξεπεράσει το υπό κανονικές συνθήκες πολιτικά θανάσιμο τραύμα της βαρύτατης εκλογικής ήττας στις 16 Σεπτεμβρίου 2007. Και μάλιστα, χωρίς ο ίδιος να έχει κάνει σπουδαία πράγματα προς αυτή την κατεύθυνση.

Όπως συμβαίνει σε τέτοιες περιπτώσεις, η ανατροπή του συσχετισμού δυνάμεων οφείλεται σε πολλούς παράγοντες. Ο πρώτος είναι τα ουκ ολίγα σφάλματα του ίδιου του Βαγγέλη Βενιζέλου. Ταυτίσθηκε με τον Σημιτισμό. Έδειξε αμετροέπεια και μία πολιτική βουλιμία όσον αφορά την αρχηγική φιλοδοξία του. Φάνηκε ότι περιστοιχίζεται από στελέχη με ηθικά διαβλητή εικόνα στην κοινωνία. Τέλος, δεν κράτησε μία απόσταση όταν έσπευσαν να τον υποστηρίξουν τα εξωκομματικά κέντρα, που παραδοσιακά προσπαθούν να χειραγωγήσουν την παράταξη. Όλα αυτά προκάλεσαν μία αντισυσπείρωση, η οποία ανάστησε πολιτικά τον Γιώργο Παπανδρέου. Δημιουργήθηκε ένα κλίμα κομματικού συναγερμού με σκοπό να μην «αλωθεί» το ΠΑΣΟΚ. Λες και δεν είχε δρομολογηθεί μία ψηφοφορία. Λες και η Χαριλάου Τρικούπη

πολιορκείται από πραξικοπηματίες.

Μέσα σ' εκείνο το κλίμα, τα όποια ελαττώματα και λάθη του Βαγγέλη Βενιζέλου αξιοποιήθηκαν στο έπακρο για να στιγματίσουν την δημόσια εικόνα του. Ο ίδιος σχεδόν δαιμονοποιήθηκε. Αντιθέτως, ο Γιώργος Παπανδρέου αντιμετωπίστηκε με επιείκεια από την παράταξη. Είναι ενδεικτικό ότι η απόπειρά του να εκδιάσει την ψήφο εμπιστοσύνης των βουλευτών, που κατακρίθηκε σχεδόν απ' όλους, μόνο προσωρινά ανέκοψε την άνοδό του. Στην πραγματικότητα, οι τρικλοποδιές, που έβαλε στον εαυτό του, έδωσαν την αφορμή για να εκδηλωθεί δυναμικά το σύνδρομο της πολιτικής δυναστείας. Η ανατροπή στις προτιμήσεις προεκλήθη από την εντυπωσιακή στροφή της παράταξης όχι προς αυτόν καθ' αυτόν τον Γιώργο, αλλά προς τον υιό του Ανδρέα Παπανδρέου.

Οι δύο όψεις του ΠΑΣΟΚ

Η μάχη για την προεδρία ήταν και είναι σε μεγάλο βαθμό μία σύγκρουση δύο όψεων του ΠΑΣΟΚ. Από την μία πλευρά είναι το ορθολογικό κριτήριο ποιος μπορεί να διεκδικήσει αποτελεσματικότερα την εξουσία. Από την άλλη, είναι το σύνδρομο της προσκόλλησης στην πολιτική δυναστεία και η συνακόλουθη νοοτροπία ποιος είναι «σάρκα μας» και ποιος «ξένος». Το ΠΑΣΟΚ δεν είναι ένα τυπικό ευρωπαϊκό πολιτικό κόμμα. Ειδικά ο ευρύτερος κομματικός μηχανισμός διακατέχεται από νοοτροπία φυλής. Όπως παλαιότερα ο Γεράσιμος Αρσένης, έτσι κι ο Βαγγέλης Βενιζέλος θεωρείται σε μεγάλο βαθμό «ξένος». Γι' αυτό και τα ελαττώματά του κρίνονται με την μεγαλύτερη δυνατή αυστηρότητα, ενώ τα ελαττώματα και τα λάθη του Γιώργου Παπανδρέου με κραυγαλέα επιείκεια.

Μετά από μία τόσο βαριά ήττα, ένα κόμμα που σέβεται τον εαυτό του και διαθέτει ένστικτο αυτοσυντήρησης, θα έπρεπε να έχει γυρίσει την πλάτη στον αρχηγό του. Αυτό ισχύει περισσότερο για την περίπτωση του ΠΑΣΟΚ, επειδή ο Γιώργος Παπανδρέου δεν έκανε τίποτα την περίοδο 2004-07 για να επιτύχει την πολιτική ανάκαμψη του Κινήματος. Εάν το πρόβλημα ήταν πραγματικά ο Βαγγέλης Βενιζέλος και τα ελαττώματά του, το κόμμα θα έπρεπε να στραφεί προς τον Κώστα Σκανδαλίδη ή να επιβάλει μία τέταρτη καταλληλότερη υποψηφιότητα. Δεν συνέβη αυτό, επειδή το πραγματικό πρόβλημα δεν ήταν τόσο ο εκ Θεσσαλονίκης δελφίνος, όσο ο εγκλωβισμός σε πολιτικές φαντασιώσεις, που με την σειρά τους οδήγησαν σε περιχαράκωση και συρρίκνωση.

Το επιφανειακά παράδοξο είναι ότι ο Γιώργος Παπανδρέου υποστηρίζεται από το «ιστορικό ΠΑΣΟΚ», με το οποίο έχει ελάχιστη σχέση στο ιδεο-

λογικοπολιτικό επίπεδο. Ο ίδιος είναι ένας μεταμοντέρνος φιλελεύθερος αμερικανικού τύπου πολιτικός, με κάποιες επιρροές από την σκανδιναβική σοσιαλδημοκρατία. Στη σύνοδο του Εθνικού Συμβουλίου, όμως, εκφώνησε μία ομιλία, που περιείχε όσα ήθελαν να ακούσουν οι «ανδρείκοί» υποστηρικτές του. Εμφανίστηκε σαν πολιτικός επίγονος του πατέρα του και ως ιδεολογικός αντίπαλος του Κώστα Σημίτη, ενώ η μέχρι τώρα πορεία του αποδεικνύει το ακριβώς αντίθετο. Αποδεικνύει, δηλαδή, ότι κινείται πολύ πιο κοντά στον σημειτικό «εκσυγχρονισμό», παρά στην εκδοχή του λαϊκού και πατριωτικού ΠΑΣΟΚ. Προφανώς, δεν υπέστη ριζική ιδεολογικοπολιτική μεταλλαγή. Κατά πάσα πιθανότητα, έπαιξε τον ρόλο, που του επέβαλε η ανάγκη της συγκυρίας, η ανάγκη να διατηρηθεί στην ηγεσία.

Ένα δεύτερο στοιχείο της ομιλίας του στο Εθνικό Συμβούλιο ήταν μία αναλυτική αυτοκριτική. Κατεδάφισε τα πεπραγμένα της πρώτης προεδρικής θητείας του για να εκτονώσει την έντονη δυσαρέσκεια, που προκάλεσε το αρνητικό εκλογικό ρεκόρ. Η αυτοκριτική του έμοιαζε να είναι το αναγκαίο μέρος μίας παράστασης κι όχι μία αυθεντική πολιτική κατάθεση. Είναι ενδεικτικό ότι ακολούθησε με επαγγελματική πιστότητα το γραπτό κείμενο, χωρίς ούτε μία στιγμή να αφεθεί σε μία *de profundis* πολιτική εξομολόγηση. Αξίζει να υπογραμμιστεί ότι η αυτοκριτική του δεν κατέληξε σε πρακτικές δεσμεύσεις. Για παράδειγμα απέφυγε επιμελώς να υιοθετήσει την πρόταση πολλών στελεχών ότι το Πολιτικό Συμβούλιο πρέπει να εκλέγεται από το συνέδριο, ώστε να εξισορροπεί κάπως την εξουσία του προέδρου. Αξίζει, επίσης, να επισημανθεί η διάχυτη απειλή ότι εφεξής θα αντιμετωπίσει με διαγραφές την εσωκομματική αμφισβήτηση. Αμφισβήτηση, που για προφανείς λόγους χαρακτήρισε υπονόμηση!

Η εκστρατεία περί υπονομευτών είναι, ίσως, η καλύτερη απόδειξη ότι η αυτοκριτική του Γιώργου Παπανδρέου δεν ήταν ειλικρινής. Κατά καιρούς, αρκετά στελέχη προέβησαν σε δηλώσεις για ποικίλα θέματα που προκάλεσαν θόρυβο. Αυτό, όμως, είναι και θεμιτό και ενίοτε χρήσιμο σε σύγχρονα ανοικτά κόμματα. Εάν, όμως, θεωρείται υπονόμηση, ο μεγαλύτερος υπονομευτής θα ήταν ο Θεόδωρος Πάγκαλος, που κατέχει με μεγάλη διαφορά το ρεκόρ τέτοιων δηλώσεων. Αυτός, όμως, ετάχθη στο πλευρό του αρχηγού και σήμερα είναι στην ηγετική ομάδα.

Η αλήθεια είναι, βεβαίως, ότι το ΠΑΣΟΚ ηττήθη για πολύ πιο ουσιαστικούς λόγους. Ορισμένες δηλώσεις μπορεί να επηρέασαν προσωρινά το κλίμα προς το καλύτερο ή το χειρότερο, αλλά είναι αφόρητη υποκρισία να αποδίδεται η ήττα σε τέτοιες δηλώσεις. Εκτός από υποκρισία, όμως, είναι και μία έμμεση πλην σαφής προετοιμασία της κοινής γνώμης. Ο Γιώργος Παπανδρέου έχει χαρακτηρίσει την ενδοπαραταξιακή νίκη του ως «καθαρή εντολή». Δεν αποκλείεται καθόλου να την επικαλεσθεί για να δικαιολογήσει

εσωκομματικές εκκαθαρίσεις διαφωνούντων.

Η στάση των δύο μονομάχων δεν ήταν η ίδια όσον αφορά το ζήτημα της ενότητας. Στην πρώτη φάση, όταν οι δημοσκοπήσεις έδειχναν προβάδισμα του Βαγγέλη Βενιζέλου, το περιβάλλον του Γιώργου Παπανδρέου εξέπεμπε μηνύματα ότι δεν θα παραδώσει το Κίνημα, ακόμα κι αν χρειαστεί να προκαλέσει διάσπαση. Το επεισόδιο στην Κοινοβουλευτική Ομάδα ήταν προϊόν εκείνου του κλίματος. Εάν δεν είχε αλλάξει ο συσχετισμός δυνάμεων, είναι πολύ αμφίβολο αν το ΠΑΣΟΚ θα έφθανε ομαλά στην 11η Νοεμβρίου.

Σε αντίθεση με τον Βαγγέλη Βενιζέλο, που δηλώνει ότι θα σεβαστεί το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας, ο Γιώργος Παπανδρέου αρχικά απέφευγε να αναλάβει προσωπικά τέτοια ρητή δέσμευση. Άφηνε, μάλιστα, να πλανάται το ενδεχόμενο της διάσπασης, γιατί ήθελε να έχει ανοικτή αυτή την επιλογή. Ως πρόεδρος, αλλά και ως γιος του ιδρυτή, είχε πολιτικά την δυνατότητα να τορπιλίσει την διαδικασία εκλογής και να προκαλέσει ρήξη. Η έμμεση απειλή του λειτούργησε σαν προεκλογικό όπλο. Σε άλλες συνθήκες και με άλλους όρους, μιμείται την διλημματική τακτική Σημίτη το 1996.

Όταν ο συσχετισμός δυνάμεων ανετράπη, η γραμμή του Γιώργου Παπανδρέου μόνο εν μέρει άλλαξε. Θεωρώντας τον εαυτό του σίγουρο νικητή, δεν είχε λόγο να τορπιλίσει την εκλογική διαδικασία. Την έμμεση απειλή διάσπασης μετέτρεψε σε έμμεση απειλή διαγραφών. Το «σ' όποιον δεν αρέσει να πάει να φτιάξει δικό του κόμμα» άλλαξε νόημα. Πριν, το μήνυμά του ήταν ότι δεν θα παραδώσει το ΠΑΣΟΚ στον Βαγγέλη Βενιζέλο. Τώρα, είναι ότι όποιος μετά την επανεκλογή του τον αμφισβητήσει θα διαγράφεται. Επενδύεται, βεβαίως, με την ρητορική ότι το Κίνημα έχει ανάγκη από βαθιές τομές.

Η μεγάλη αντίφαση του «Ιστορικού ΠΑΣΟΚ»

Η μεγάλη αντίφαση του «ιστορικού ΠΑΣΟΚ» είναι ότι έχει ορθώσει το ανάστημά του για να υπερασπίσει έναν αρχηγό, με τον οποίον, όπως προαναφέραμε, έχει ελάχιστη σχέση στο ιδεολογικοπολιτικό επίπεδο. Παίρνει μία καθυστερημένη εκδίκηση από τον Κώστα Σημίτη, υποστηρίζοντας ένα όνομα κι όχι έναν ηγέτη, τον εκπρόσωπο μίας πολιτικής δυναστείας κι όχι τον εκφραστή μίας πολιτικής στρατηγικής. Έτσι εξηγείται το γεγονός ότι ένας μεγάλος αριθμός στελεχών και μελών υποστηρίζει τόσο σθεναρά τον Γιώργο Παπανδρέου, ενώ τον θεωρεί όχι μόνο ιδεολογικοπολιτικά διαφορετικό, αλλά και ακατάλληλο για ηγέτη. Τη νίκη του την έδωσε αυτή η πολιτικοψυχολογική τάση κι όχι οι δικές του τακτικές κινήσεις.

Το «ιστορικό ΠΑΣΟΚ» ανέλαβε την πρωτοβουλία των κινήσεων και δια-

μόρφωσε το προεκλογικό κλίμα. Ήταν ένας «στρατός» στην επίθεση. Επιδόθηκε σε εκστρατεία απαξίωσης του Βαγγέλη Βενιζέλου και σε μεγάλο βαθμό τα κατάφερε. Ο ίδιος ο Γιώργος Παπανδρέου απέφευγε να εμπλέκεται σε ανταλλαγές πυρών με τον επίδοξο διάδοχό του. Τον καθημερινό πόλεμο φθοράς του αντιπάλου του τον διεκπεραίωναν άλλοι για λογαριασμό του. Αντιθέτως, στο στρατόπεδο του Βαγγέλη Βενιζέλου σύντομα επικράτησε νευρικήτητα και σκεπτικισμός. Ακόμα και οι δεδηλωμένοι υποστηρικτές του από ένα σημείο και μετά απέφευγαν να δίνουν μάχες. Έκαναν βήματα πίσω, υιοθετώντας μία μάλλον αμυντική στάση. Ο ίδιος επιχείρησε να ανατρέψει το δυσμενές κλίμα με μάλλον σπασμωδικές κινήσεις. Το κεντρικό επιχείρημά του είναι αυτό που καταγράφουν και οι δημοσκοπήσεις: είναι μακράν ικανότερος του Γιώργου Παπανδρέου να οδηγήσει το ΠΑΣΟΚ στην εξουσία. Οι αντίπαλοί του δεν το αρνούνται, αλλά στρέφουν αυτό το επιχείρημα εναντίον του. Τον κατηγορούν για κυβερνητισμό.

Στο σημείο που έχει φθάσει, το ΠΑΣΟΚ έχει ζωτική ανάγκη να αναταχθεί πολιτικά. Για να κερδίσει εκλογές δεν αρκεί η αρνητική ψήφος προς την κυβέρνηση Καραμανλή. Απαιτείται το Κίνημα να κατακτήσει την πολιτική ηγεμονία. Αυτό με την σειρά του προϋποθέτει ένα αξιόπιστο πολιτικό σχέδιο για την χώρα και ανανεωμένο στελεχειακό δυναμικό. Μόνο έτσι, θα υπάρξει εγγύηση ότι θα καταφέρει να κυβερνήσει παραγωγικά. Μέχρι τις εκλογές του Σεπτεμβρίου 2007, ο Γιώργος Παπανδρέου δεν έκανε σχεδόν τίποτα αξιόλογο προς αυτή την κατεύθυνση. Αντιθέτως, αποδόμησε περαιτέρω το κόμμα του.

Ενδοπαραταξιακή νίκη. Η κομματική ανάγνωση μιας πολιτικής ήττας

Το ενδεχόμενο η άνετη ενδοπαραταξιακή νίκη του να αποδειχθεί πύρρειος είναι ορατό διά γυμνού οφθαλμού. Το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί πια να ξαναγίνει όπως ήταν μέχρι την 16η Σεπτεμβρίου. Η πρωτόγνωρη ανοικτή σύγκρουση για την προεδρία δημιούργησε νέα μη αντιστρέψιμα δεδομένα, επέφερε μια βαθιά μετάλλαξη. Το γενικό αίσθημα ανακούφισης, επειδή η διαδικασία έληξε χωρίς να προκύψει διάσπαση δεν αρκεί. Ο αναβαπτισμένος αρχηγός είναι αντιμέτωπος όχι μόνο με τα χρόνια προβλήματα, αλλά και με την βουβή, αλλά διάχυτη αμφισβήτηση όσων τον καταψήφισαν. Τον θεωρούν όχι απλώς υπεύθυνο για τη βαριά ήττα στις εκλογές, αλλά και ακατάλληλο να ανατάξει πολιτικά το ΠΑΣΟΚ και να το επαναφέρει στην εξουσία.

Η διάχυτη αυτή αμφισβήτηση δεν αντιμετωπίζεται ούτε με διαχείριση προσωπικών φιλοδοξιών ούτε με εκστρατείες πολιτικού εκφοβισμού των ηττημένων. Επειδή πια αφορά την βάση, αντιμετωπίζεται μόνο με πολιτι-

κούς όρους. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι η ανάγκη επανανοποίησης του Κινήματος μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την επάνοδο της πολιτικής στους κόλπους του. Δεν υπάρχει, ωστόσο, δείγμα γραφής προς αυτή την κατεύθυνση.

Μέχρι τις εκλογές υπήρχαν δυσαρέσκειες, αλλά ο συνεκτικός δεσμός της παράταξης ωθούσε τους ψηφοφόρους να συντάσσονται με την εκάστοτε ηγεσία για λόγους κομματικής νομιμότητας. Η αντιπαράθεση των τριών υποψηφίων για 55 ημέρες δεν πόλωσε μόνο τα στελέχη, όπως είχε συμβεί το 1996. Πόλωσε σε μεγάλο βαθμό και την κοινωνική βάση της παράταξης. Για πρώτη φορά μία εσωκομματική μάχη αφήνει και στο επίπεδο των ψηφοφόρων νικητές και ηττημένους. Το πολιτικό-ψυχικό ρήγμα δεν έσβησε ως διά μαγείας την επομένη. Το ΠΑΣΟΚ δεν θα μετατραπεί, βεβαίως, σε ομοσπονδία τάσεων, αλλά η μάχη για την προεδρία έχει διαμορφώσει δύο εσωκομματικά μπλοκ. Αναμφίβολα, στην πορεία του χρόνου αυτά θα υποστούν διαφοροποιήσεις. Ακόμα κι αν ο Βαγγέλης Βενιζέλος δεν είχε μιλήσει για ρεύμα, η αμφισβήτηση ενός μεγάλου τμήματος της παράταξης προς τον Γιώργο Παπανδρέου δεν επρόκειτο να εξαφανιστεί.

Το πολιτικό στοίχημα για τον Βαγγέλη Βενιζέλο είναι να παραμείνει κυρίαρχη εναλλακτική λύση μέχρι και τις επόμενες εκλογές. Για να το καταφέρει πρέπει να εκτονώσει την τωρινή εσωκομματική πόλωση. Μόνον έτσι θα διευκολύνει την εκδήλωση των αντιφάσεων της άλλης πλευράς. Και κυρίως έτσι θα μετατραπεί ο ίδιος σε υποδοχέα όσων με την πάροδο του χρόνου θα διαπιστώνουν ότι ο Γιώργος Παπανδρέου διαψεύδει τις προσδοκίες τους. Πρέπει, με άλλα λόγια, να πείσει ακόμα κι όσους τον δαιμονοποίησαν ότι αποτελεί δημιουργική εφεδρεία της παράταξης και ως εξ αυτού εναλλακτική λύση στο πρόβλημα ηγεσίας όποτε και εάν προκύψει.

Η ήττα στην ενδοπαραταξιακή εκλογή της 11ης Νοεμβρίου 2007 μπορεί να λειτουργήσει ως η αναγκαία τελετουργία ταπείνωσης του Βαγγέλη Βενιζέλου, που επιτρέπει πια στο «ιστορικό ΠΑΣΟΚ» να τον αποδεχθεί ως πιθανό μελλοντικό ηγέτη του. Εάν ο ίδιος παίζει μέχρι τότε σωστά, το ΠΑΣΟΚ θα τον δει με τελείως άλλο μάτι. Χρειάζεται να χυθεί πολιτικό αίμα για να αποδεχθεί το κόμμα-φυλή ως αρχηγό έναν «ξένο». Έναν «ξένο», μάλιστα, που τόλμησε να στραφεί εναντίον του γόνου της δυναστείας και που με την αλαζονεία του έκανε όλα αυτά τα χρόνια πάρα πολλούς να νιώθουν μειονεκτικά.

Ο Βαγγέλης Βενιζέλος δεν έχει συμφέρον να συγκροτήσει εσωκομματική αντιπολίτευση. Γι' αυτό και η σχετική δήλωσή του ήταν μάλλον ειλικρινής. Και επιβεβαιώνεται από τα γεγονότα, τουλάχιστον μέχρι την στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές. Δεν θα χάνει ευκαιρία, όμως, να εκφράζει την πολιτική του θέση όχι μόνο για να επηρεάζει την γραμμή του ΠΑΣΟΚ, αλλά

και για να υποδηλώνει την παρουσία του ως εναλλακτικός πόλος. Πολλά, όμως, θα εξαρτηθούν από τους χειρισμούς του. Η επιλογή του να μην ασκήσει οργανωμένη εσωκομματική αντιπολίτευση, αλλά να συγκροτήσει πολιτικά το ρεύμα του είναι σαφής, αλλά η εφαρμογή της στην πράξη έχει δυσκολίες. Τα όρια είναι συχνά δυσδιάκριτα. Κατά συνέπεια, κινδυνεύει να κατηγορηθεί για υπονόμευση. Και κυρίως κινδυνεύει να συσπειρώσει το προεδρικό μπλοκ, εμποδίζοντας την εκδήλωση των υπαρκτών αντιφάσεων του.

Η τακτική του Βαγγέλη Βενιζέλου, παρ' ότι ενοχλητική για τον αρχηγό, είναι θεμιτή σ' ένα δημοκρατικό κόμμα. Μέχρι τις εκλογές της 16ης Σεπτεμβρίου 2007, στο ΠΑΣΟΚ υπήρχε ο πρόεδρος, που λειτουργούσε σχεδόν σαν μονάρχης. Ύπάρχαν και οι «βαρόνοι», τους οποίους χειριζόταν με λογική τήρησης ισορροπιών. Αυτή, όμως, δεν ήταν πολιτική λειτουργία. Το γεγονός ότι η στάση των ανώτατων και ανώτερων στελεχών κατά κανόνα υπαγορευόταν από την προσωπική τους στρατηγική, επέτρεπε στον εκάστοτε αρχηγό να τα χειρίζεται προσφέροντας ρόλους, ή απειλώντας με αποκλεισμό. Η διαχείριση των προσωπικών φιλοδοξιών, βεβαίως, είναι αναπόφευκτη και θα συνεχιστεί. Δεν αρκεί, όμως, πια, γιατί το ρήγμα έχει επεκταθεί στη βάση.

Τα δύσκολα για τον Γιώργο Παπανδρέου είναι μπροστά

Για τον Γιώργο Παπανδρέου το πραγματικό πολιτικό στοίχημα είναι να ανταποκριθεί στις προσδοκίες των υποστηρικτών του και να επιδείξει τις ηγετικές ικανότητες, που δεν επέδειξε τα προηγούμενα τριάντα χρόνια. Επειδή, όμως, τέτοιες μεταλλάξεις είναι πολύ δύσκολες, εάν όχι απίθανες, είναι μεγάλος ο πειρασμός να αντιμετωπίσει την διάχυτη εσωκομματική αμφισβήτηση, εξαπολύοντας κύμα εκκαθαρίσεων με το πρόσχημα του «εσωτερικού εχθρού».

Μία ένδειξη προς αυτή την κατεύθυνση είναι το γεγονός ότι η δήλωση του Βαγγέλη Βενιζέλου για συγκρότηση ρεύματος προκάλεσε κατηγορίες ότι επιδιώκει να φτιάξει «παραμάγαζο», «κόμμα μέσα στο κόμμα». Ύπενθυμίζουμε ότι το Καταστατικό επιτρέπει την λειτουργία όχι μόνο ρευμάτων, αλλά και τάσεων, δηλαδή οργανωμένων ρευμάτων. Στο Κίνημα, άλλωστε, λειτουργούν εδώ και χρόνια κάποιες. Το γεγονός ότι είναι μικρές σε δύναμη δεν αλλάζει τα πράγματα. Το πρόβλημα, λοιπόν, δεν είναι εκεί. Στην πραγματικότητα, όλες αυτές οι αντιδράσεις πηγάζουν από την ψευδαίσθηση ότι στο ΠΑΣΟΚ θα επιβληθεί η γνωστή επίπλαστη και τελικώς απολίτικη κομματικότητα.

Τα δύσκολα για τον Γιώργο Παπανδρέου είναι μπροστά κι όχι πίσω. Όπως

έχουμε ήδη αναφέρει, το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί πια να ξαναγίνει όπως ήταν μέχρι τις 16 Σεπτεμβρίου 2007. Η ανοικτή σύγκρουση για την προεδρία δημιούργησε νέα μη αντιστρέψιμα δεδομένα. Μέχρι τότε μπορεί να υπήρχαν δυσαρέσκεις, αλλά ο συνεκτικός δεσμός της παράταξης ωθούσε τους ψηφοφόρους να συντάσσονται με την εκάστοτε ηγεσία για λόγους κομματικής νομιμότητας. Σήμερα, ο διχασμός έχει επεκταθεί και στη βάση. Για πρώτη φορά μία εσωκομματική μάχη έχει αφήσει και στο επίπεδο των «πράσινων» ψηφοφόρων νικητές και ηττημένους. Το πολιτικό-ψυχικό ρήγμα δεν πρόκειται να σβήσει ως διά μαγείας την επομένη.

Η επιστροφή του Γιώργου Παπανδρέου στις γνωστές πρακτικές του και η αδυναμία του να αναπτύξει νέα πολιτική δυναμική, αργά ή γρήγορα θα οδηγήσει σε νέο κύμα εσωκομματικής αμφισβήτησης εάν όχι κρίσης. Θα είναι, μάλιστα, πολλοί από τους υποστηρικτές του στην μάχη για την επανεκλογή του στην προεδρία, που θα απαιτήσουν απ' αυτόν να κάνει πράξη τις πολιτικές δεσμεύσεις που ανέλαβε στις 55 ημέρες της ενδοπαραταξιακής σύγκρουσης. Δεσμεύσεις και για την ιδεολογικοπολιτική φυσιογνωμία και για τον τρόπο λειτουργίας του ΠΑΣΟΚ. Δεν αποκλείεται, μάλιστα, να το απαιτήσουν με τρόπο, που δεν θα θυμίζει σε τίποτα το παρελθόν. Είναι η πρώτη φορά, άλλωστε, που νιώθουν ότι σ' αυτούς χρωστάει τον «θρόνο» του. Όσοι τον στήριξαν δεν επικροτούσαν όσα έκανε τα τριάντα χρόνια της πρώτης προεδρικής θητείας του. Στις 11 Νοεμβρίου 2007 του έδωσαν μια δεύτερη ευκαιρία, γιατί έκανε αυτοκριτική και έδωσε χώρο στην ελπίδα ότι θα αλλάξει. Η ευθύνη του για την βαριά ήττα στις εκλογές δεν έχει παραγραφεί.

Μπορεί ο ίδιος ο Γιώργος Παπανδρέου να δηλώνει ότι θα κριθεί στις επόμενες βουλευτικές εκλογές, αλλά το κρίσιμο τεστ θα είναι οι ευρωεκλογές τον Ιούνιο 2009, εάν, βεβαίως, δεν έχει προηγηθεί πρόωρη προσφυγή στις κάλπες. Μία νέα ήττα θα επαναφέρει το ζήτημα της ηγεσίας με καταλυτικούς όρους. Οι πρώτες μετεκλογικές δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι το ΠΑΣΟΚ συνεχίζει να χάνει εκλογικό έδαφος παράλληλα με τη ΝΔ. Αυτό σημαίνει ότι τουλάχιστον προς το παρόν δεν επωφελείται από το σύνδρομο της αρνητικής ψήφου και ως εκ τούτου δεν εγγράφει σοβαρή υποθήκη για επιστροφή στην εξουσία. Δεν μπορεί, όμως, να γίνει ασφαλής πρόβλεψη, γιατί υπάρχει και το καθόλου απίθανο ενδεχόμενο η κυβέρνηση Καραμανλή να αυτοχειριασθεί πολιτικά.